

## Инглиз тилини ўрганишда подкастларнинг аҳамияти

Рахимджанова Нилуфар Захидовна  
rakhimdjanovan@gmail.com  
Ўқитувчи  
Тиллар кафедраси, ТДАУ

**Аннотация.** Университетда чет тилини ўрганишнинг асосий вазифаси талабаларнинг умумий маданий компетенциясини шакллантиришга қаратилган бўлиб, у турли хил алоқа турларига, шу жумладан касбий йўналтирилган қобилият ва тайёргарликни назарда тутди. Ўқитиш усуллари когнитив ва коммуникатив компетенцияни, ўрганиш учун барқарор мотивацияни шакллантиришга қаратилган бўлиши керак. Замонавий ахборот жамиятида «multimedia таълими» университет таълимида муҳим рол ўйнайди. Подкастларни яратиш ва улардан фойдаланиш усули (multimedia таълим турларидан бири) талабани объектдан ўқув предметиға ўтказди, ижодий фаолликни, билимларни амалда қўллашга тайёрлигини рағбатлантиради. Мақолада талабаларнинг инглиз тилида интерактив ишларини ташиқил қилиш учун подкастингдан фойдаланиш муҳокама қилинади. Инглиз тилини ўрганувчилар учун подкастингнинг амалий жиҳатларига алоҳида эътибор берилади. Мақолада подкастларни яратиш имконияти ва подкастинг вазифаларининг ўзига хос хусусиятлари ҳам муҳокама қилинади.

**Калит сўзлар:** таълим рақамли технологиялари, подкастинг, подкаст, инглиз тилларини ўқитиш, таркибнинг кенг доираси, ҳаракатчанликни ўрганиш.

## The importance of podcasting in learning English

Rakhimdjanova Nilufar Zakhidovna  
rakhimdjanovan@gmail.com  
Teacher  
Languages department, TSAU

**Annotation.** The main task of studying a foreign language at the university is aimed at the formation of a general cultural competence of students, which implies various types of communication, including professionally oriented abilities and training. Teaching methods should be aimed at the formation of cognitive and communicative competence, a stable motivation for learning. In modern information society, "multimedia education" plays an important role in university education. The method of creating and using podcasts (one of the types of multimedia education) transfers the student from the object to the subject of study, stimulates creative activity, readiness to put knowledge into practice. The article discusses the use of podcasting to organize interactive work of students in English learning. Particular attention is paid to the practical aspects of podcasting for English learners. The article also discusses the possibility of creating podcasts and the peculiarities of podcasting tasks.

**Keywords:** educational digital technologies, podcasting, teaching English, a wide range of content, learning mobility.

## Значение подкастинга в изучении английского языка

Рахимджанова Нилуфар Захидовна  
rakhimdjanovan@gmail.com  
Преподаватель  
Кафедра языков, ТГАУ

**Аннотация.** Основная задача изучения иностранного языка в вузе направлена на формирование общекультурной компетенции студентов, которая предполагает различные виды общения, в том числе профессионально ориентированные умения и подготовку кадров. Методы обучения должны быть направлены на формирование когнитивной и коммуникативной компетентности, устойчивой мотивации к обучению. В современном информационном обществе "мультимедийное образование" играет важную роль в университетском образовании. Метод создания и использования подкастов (один из видов мультимедийного обучения) переводит студента с объекта на предмет изучения, стимулирует творческую активность, готовность применять знания на практике. В статье рассматривается использование подкастинга для организации интерактивной работы студентов на английском языке. Особое внимание уделено практическим аспектам подкастинга для изучающих английский язык. В статье также рассматриваются возможности создания подкастов и особенности задач подкастинга.

**Ключевые слова:** образовательные цифровые технологии, подкастинг, обучение английскому языку, широкий спектр контента, мобильность обучения.

Бугунги дунёда инглиз тили илғор иш юритиш тили, шунингдек, бутун дунё бўйлаб миллиардлаб одамларнинг мулоқот қилиш усули ҳисобланади. Дунё тез ўзгариб бормоқда ва алоқа усуллари тобора рақамли муҳитга ўтмоқда, бу эса талабаларни ўрганишга, хусусан чет тилларини ўқитиш соҳасида янги талабаларни қўяди.

Интернет бизнинг ахборот жамиятимизда тобора муҳим воситага айланиб бормоқда, мактаблар ва университетларда рақамли таълим технологиялари кенг тарқалмоқда ва ҳар ўн йилда амалда янги ёндашув ёки янги ўқитиш усули пайдо бўлади. Бироқ, жамият кўплаб фаолият соҳаларини рақамлаштиришга келганда, талабаларнинг таълим эҳтиёжлари ҳам кўплаб соҳалардаги мураккаб муаммоларни ҳал қилишга, шунинг учун компьютер технологиялари ва коммуникацияларини ўзлаштиришга имкон берадиган қўникмаларни эгаллашга ўтмоқда.

Подкастинг – бу таълимда, хусусан, чет тилини ўрганишда қўлланиладиган замонавий технологик медиа воситаларидан биридир (Ковалева, 2009).

Подкастинг ҳали ҳам жуда янги технология бўлишига қарамай, рус ва хорижий педагогикада подкастлар талабаларнинг тил қўникмаларини, айниқса нутқ ва тинглаш қобилиятларини ривожлантиришга сезиларли ёрдам бериши мумкинлигини исботловчи бир қатор илмий тадқиқотлар мавжуд (Иванова, 2015).

Подкастингнинг янги мобил юқори технологияли иловалар ва самарали таълим технологияларидан бири сифатида машҳурлиги ва самарадорлиги чет эллик тадқиқотчилар томонидан 2000 йилда исботланган, улар таълим подкастларидан фойдаланиш ўқув жараёнини тўлдиради, бойитади ва ижобий таъсир қилади деган хулосага келишган. Бироқ, онлайн ва масофавий таълим дастурлари сонининг кўпайишига қарамай, подкастлар анъанавий ўқитиш усуллари алмаштириш олмайди ва фақат қўшимча таълим воситаси сифатида ҳаракат қилиши, индивидуаллаштиришни рағбатлантириши ва талабаларни тадқиқот фаолияти билан шуғулланишга ундаши мумкин (Кавалиаускиене, 2009).

Подкаст атамаси pod (Apple ipod media player) ва broadcast (radio, телевидение трансляцияси) атамаларининг комбинациясидир. (Оксфорд кенгайтирилган ўқувчи луғати, 2007). Бошқача қилиб айтганда, подкастлар iTunes каби podcatcher дастури ёрдамида интернетга юкланган рақамли аудио ва видео ёзувлар сериясидир. Подкастинг онлайн аудио дастурлар (масалан, ток-шоулар, ўтказилган интервьюлар, ҳисоботлар ва суҳбатлар) фойдаланувчилар учун қулай вақтда тинглаш учун рақамли равишда юклаб олинadиган концепцияни англатади.

Подкастинг шунингдек, аудио дастурлар ёки мусиқий видеолар каби мультимедиа

файлларини интернет орқали тарқатиш усулини англатади. Ушбу подкастлар одатда мобил курилмаларда ёки шахсий компьютерларда ижро этиш учун автоматик равишда юклаб олинади. Замонавий манбалар подкаст билан талаба учун маълум бир вақтда ва маълум бир жойда ишлашга имкон беради. «Вақтаро саёҳат» ва «Космик саёҳат» атамалари кўпинча подкастларнинг хатти-ҳаракатларини тавсифлаш учун ишлатилади ва подкастинг мобил гаджетларга қизиқувчилар орасида асосий технология ҳисобланади (Хасан, 2013).

Замонавий тадқиқотчиларнинг таъкидлашича, инглиз тилини ўқитиш учун подкастларни яратиш кенг қўламли материалларни ўз ичига олиши мумкин: маърузалар, талабалар тақдимотлари, таклиф этилган мутахассис/ўқитувчи билан суҳбатлар, иш билан суҳбатлар, она тилида сўзлашувчиларнинг талаффуз машқлари, шунингдек филмлардан кўшиқлар ва овозли клиплар.

Замонавий талабалар бугунги кунда ўз ҳаётларини мобил телефонлар, планшетлар ва шахсий компьютерларсиз тасаввур қила олмайдилар, шунинг учун улар очик ва ўқув жараёнларида технологиялардан фойдаланишга интилишади. Талабаларнинг ҳозирги авлодининг ўқишларида янги ИТ-иловалардан фойдаланишга тайёрлиги ва ўқув подкастларининг мавжудлиги талабаларни электрон таълим (electronic learning) ва мобил таълимга (mobile learning) олиб боради (Эштон-Хей, 2011).

Инглиз тилини ўрганувчилар учун подкастларнинг амалий жиҳатларига алоҳида эътибор қаратиш лозим. Биринчидан, подкастлардан фойдаланиш талабаларнинг ўрганиш истагини уйғотади. Бошқача қилиб айтганда, ҳар қандай инновацион воситалардан фойдаланиш кундалик ҳаётида юқори технологияли дастурлардан фойдаланадиган талабалар учун жозибали ва қулайдир. Иккинчидан, подкастлар остидаги интерактив мунозара (шарҳлар) талабаларга бошқа талабалар билан ҳақиқий мулоқотда бўлиш, подкастни тинглашдан олган маълумотларини муҳокама қилиш ва виртуал кўп маданиятли муҳитда ўрганиш имкониятини беради.

Чет тилини ўрганишда подкастлардан фойдаланишнинг бошқа афзалликлари куйидагилардан иборат: 24 соатлик мавжудлик, таркибнинг кенг доираси, ўрганишнинг мослашувчанлиги ва ҳаракатчанлиги.

Бугунги кунда ИТЎ (ELT) подкастлари ишлаб чиқилган ва инглиз тилини ўқитишда (айниқса тинглаш ва нутқ кўникмаларини ривожлантириш учун), шунингдек Outcomes, Total English, Market Leader каби интерактив дарсликларга киритилган подкастлардан кенг фойдаланилмоқда.

«New Total English Intermediate» инглиз тили курси ҳақиқий материаллар, видеоклиплар, шунингдек MyTotalEnglishLab онлайн воситаси ёрдамида подкастлар билан онлайн ишлаш имкониятини ўз ичига олади (Робертс, 2012).

Дарс жараёнида қизиқиш уйғотиш ва талабаларни синфда мавзуларни муҳокама қилишга тайёрлаш учун сиз дарсдан олдин подкастларни тарқатишингиз мумкин. Дарсдан сўнг подкастлардан янада самарали ўрганиш, фикр алмашиш ва уй вазифаларини тавсифлаш учун қўшимча таркибни тақдим этиш ва кўриб чиқиш учун фойдаланиш мумкин, бу сизга вақтни қайта тузиш ва синф ишларига тўлиқ эътибор қаратиш имконини беради.

Подкаст машқлари фонетик кўникмаларни ривожлантириш учун жуда самаралидир. Талабаларга нутқ ёзувларини такрорлаш, уларни қайта-қайта тинглаш, биринчи версияни кейинги версиялар билан таққослаш имконияти маъқул келади, шунинг учун подкастлар биринчи навбатда талаффузни ривожлантириш воситаси сифатида ишлатилади.

Подкастлардан фойдаланиш самараси луғатни ўрганишда ҳам кузатилган. Инглиз тилини ўзлаштириш кўп жиҳатдан луғатнинг ривожланишига боғлиқ. Луғатни ўрганиш подкаст дастурларига осонгина қўшилиши мумкин. Қисқа, тез-тез такрорланадиган ва кулгили эпизодлар талабаларнинг инглиз тилини ўргатиш идрокига ижобий таъсир кўрсатади, бу уларга кундалик мулоқотда янги луғатдан фойдаланиш имконини беради ва инглиз тилида гапириш кўркувини енгишга ёрдам беради.

Шуни таъкидлаш керакки, талабалар ва ўқитувчиларнинг подкастларга муносабати уларнинг компьютер технологияларининг ҳар хил турлари бўйича аввалги тажрибаларига қараб ўзгаради. Ўқиш вақтидан ташқари подкастлар ва блоглар билан ишлаш инглиз тили курсига ижобий муносабатни яратади, чунки ўқувчилар уйда курсни кўриб чиққандан сўнг синфда ўзларини янада ишончли ҳис қилишади.

Подкастлар шаклида аудио файллардан фойдаланиш ўқув мотивациясига ижобий таъсир кўрсатади, чунки подкастлар талабаларга дарсда ўтилган материални тушунишга ёрдам беради. Бундан ташқари, уларни ўз тезлигида ва керак бўлганда кўп марта тинглаш имконияти турли қобилиятларга эга талабаларга материални тўлиқ ўзлаштиришга ёрдам беради.

Подкастлардан фойдаланиш ўқувчиларнинг ташвишларини камайтиради ва ўқув жамоасига тегишли бўлиш ҳиссини яратади.

Шуни таъкидлаш керакки, подкастинг талабаларни инглиз тилини ўрганишга ундашнинг самарали воситасидир. Подкастлар талабаларга турли хил чет тилларини ўрганиш учун янада ҳақиқий ва шахсий тажрибани тақдим этади. Гарчи файлларнинг узунлиги, сериядаги подкастлар сони, мавзу ва бошқалар, подкастнинг асосий мақсади ва интернет фойдаланувчиларининг қизиқишлари/ эҳтиёжларига, умумий хусусиятларига (аудио/видеофайлнинг мавжудлиги, ишлаб чиқаришнинг мунтазамлиги, Интернетга уланиш, уни медиа плеерга юклаб олиш имконияти) қараб фарқ қилиши мумкин.

Подкастни танлашнинг юқоридаги тамойилларига асосланиб, келинг, инглиз тилини чуқурроқ ўрганиш учун ҳақиқий подкастларни топишингиз мумкин бўлган энг фойдали онлайн манбаларга мурожаат қилайлик.

1. *Инглиз тилидаги подкастлар* - Podcasts in English (<https://www.podcastsinenglish.com/>).

Инглиз тилидаги подкастлар – бу она тилида сўзлашувчиларнинг турли мавзулардаги суҳбатлари бўлиб, дарслар тил даражаси ва турига бўлинади: 1-даража – Level 1 (асосий), 2-даража - Level 2 (ўрта), 3-даража – Level 3 (илғор) ва бизнес инглиз тили.

Эпизодлар 3-5 дақиқани ташкил қилади, шунинг учун сизда бир неча дақиқа бўлса, улар мукамал бўлади. Бундан ташқари, транскриптлар, луғат топшириқлари ва намунавий савол-жавоблар варақалари каби кўплаб қўшимча манбалар мавжуд.

2. *Биз гапирадиган инглиз тили* – The English we speak (<https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/the-english-we-speak>)

Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз, бизнинг кундалик нутқимиз турли мақоллар, тез-айтишлар, идиомаларга тўла. Ушбу подкаст она тилида сўзлашувчи каби гапиришни ва ўрганаётган тилининг сўнгги иборалари ва тузилмаларидан фойдаланишни истаганлар учун жуда мос келади. Дарсликлар ва бошқа ўқув воситалари кўпинча жуда расмий нутқ услубини ўрганса-да, *Биз гапирадиган инглиз тили* сизга кундалик иборалар ва жаргон сўзларга эътибор қаратиб, маҳаллий аҳолидан кўра кўпроқ гапиришни ўргатишни мақсад қилади.

Тақдимотчилар оддий суҳбатга қараганда бир оз секинроқ гапиришади, бу эса тушунишни осонлаштиради ва 3-4 дақиқа давом этадиган дарслар осонгина қабул қилинади. Бундан ташқари, ушбу подкаст BBC (British Broadcasting Corporation) билан ҳамкорликда яратилмоқда.

3. *ESL Pod* (<https://tv.eslpod.com/>)

*ESL Pod* - инглиз тилини яхшилашни истаган ҳар бир киши учун ажойиб манбадир. Бу ерда 900 дан ортиқ турли хил видеоларни топишингиз мумкин. Ҳар бир эпизоднинг бир қисми иккита белги ўртасида ўтказиладиган диалогдир, қолган қисм эса, суҳбатдан калит сўзларни танлайди, уларнинг маъноси ва улардан қандай фойдаланиш кераклигини тушунтиради.

Суҳбатлар одатдаги тезликнинг тахминан ярмида ишлайди, шунинг учун уларни кузатиб бориш жуда осон ва ҳар бир эпизодга қўлланма бириктирилган.

4. *Инглиз тилида яхшироқ* – Better at English (<https://www.betteratenglish.com/>)

*Инглиз тилида яхшироқ* инглиз тилидаги нутқни идрок этишга тайёр бўлган тингловчилар учун ажойиб танлов бўлади. Подкаст ўрта даражадаги талабалар учун

мўлжалланган бўлиб, эпизодлар жиддий баҳслардан тортиб қизиқарли суҳбатларгача бўлган бир қатор қизиқарли мавзуларни қамраб олади. Тинглаш сизга инглиз тилининг ритми ва темпини билишга, шунингдек, она тилида сўзлашувчилар томонидан ишлатиладиган баъзи умумий ибораларни ўрганишга ёрдам беради.

Ҳар бир соннинг ёнида сиз ўз билимларингизни амалда қўллаш учун барча суҳбатларнинг аудиосини, шунингдек, баъзи луғат ёзувларини юклаб олишингиз мумкин.

5. *Amerika ovozi ingliz tilini ўрганиш* – Voice of America learning English (<https://learningenglish.voanews.com/>)

Буюк Британия инглиз тили она тили бўлган ягона мамлакат эмас, аслида у бутун дунёда гапирилади. *Amerika ovozi ingliz tilini ўрганиш* подкасти, айниқса, Канада ёки АҚШ каби Шимолий Америкада яшаш ёки ўқишни режалаштираётган одамлар учун фойдалидир. У ерда сиз Америка тарихи ва маданияти бўйича дарсларни, шунингдек янгиликлар дастурлари ва илмий ҳужжатли филмларни топишингиз мумкин, шунинг учун у инглиз тили ва турли мавзулар бўйича билимларни яхшилашга ёрдам беради.

Бундай хилма-хиллик билан подкастлар ҳеч қачон талабалар учун жуда зерикарли бўлмайди, чунки ҳар ким ўзига хос қизиқарли нарсани топа олади ва маълум бир мавзунини чуқурроқ ўрганишга эътибор қаратади. Агар сиз тинглаётган нарсангиз билан қизиқсангиз, янги сўзлар ёки ибораларга эътибор бериш эҳтимоли кўпаяди.

Жуда машҳур подкастлар орасида бу *Amerika* ҳаёти – This American Life бор, унда одамлар ҳар ҳафта турли мавзуларда ҳикоялар айтиб беришади.

Шундай қилиб, подкастлар синфдан ва мактабдан ташқари инглиз тилини ўқитиш имкониятларини тўлдиради ва кенгайтиради. Улар шунчаки ва органик равишда ўрганилган материалга кўшилишади. Аудио ва видео подкастлардан фойдаланиш ортади, талабаларнинг мотивацияси ва когнитив фаолияти, ўрганишни фаоллаштириш ва индивидуаллаштиришга ёрдам беради ва талабаларга ҳар қандай жойда ва исталган вақтда, энг қулай таълим муҳитида билим олиш учун ажойиб имконият яратади. Ўқув подкастлари талабаларнинг тушунчаларини ва кейинги муҳокамаларини яхшилайдди, талабаларнинг ўрганишга бўлган мотивациясини оширади, ўқитувчилар самарадорлигини оширади, маъруза материалларини яхшилайдди ва кўшимча маълумот беради, шунингдек, синфда ва синфдан ташқари жойда янги ва қизиқарли машғулотлар бўлиб хизмат қилади.

### Адабиётлар рўйхати:

1. Kamariddinova, M.E. (2024). GLOBALASHUV SHAROITIDA RAQAMLI TECHNOLOGIYALAR ASOSIDA INGLIZ TILINI O'QITISH AHAMIYATI. *Namkor konferensiyalar*, 1(7), 195-198.

2. Иванова, С.Г., & Дмитриева, Е.В. (2015). Чет тилларини ўқитишда умумий маданий компетенцияларни ривожлантириш учун подкастлардан фойдаланиш. *Университет мажмуаси минтақавий таълим, фан ва маданият маркази сифатида: Бутунроссия илмий-амалий конференцияси материаллари*, 1812-1815. Оренбург Давлат университети.

3. Кавалиаускиене, Г., & Анусиене, Л. (2009). Муайян мақсадлар учун инглиз тили: тинглаш қобилиятлари учун подкастлар. *Коактивлик: филология, таълим*, 17(2), 28-37. <https://www.researchgate.net/publication/250277680> (Accessed: 14 April 2021)

4. Ковалева, Т.А. (2009). Подкастларнинг дидактик салоҳияти ва улардан чет тилини масофавий ўқитишда фойдаланиш методикаси. *Масофавий ўқитишда чет тиллари: ИИИ халқаро илмий-амалий конференцияси материаллари* (2-жилд), 48-55. Перм Давлат техника университети.

5. Оксфорд кенгайтирилган ўқувчи луғати (7-чи нашр.). (2007). Подкаст. Нью Йорк: Оксфорд Университети Матбуоти.

6. Робертс, Р., & Клер, А. (2012). Янги умумий инглиз тили. Оралик даража. Пиерсон таълим матбуоти.

7. Хасан, М.М., & Хун, Т.В. (2013). Тил ўрганишда подкаст дастурлари: сўнги тадқиқотлар шарҳи. *Инглиз тилини ўқитиш*, 6(2), 128-135. <https://clck.ru/WBdWP> (Accessed: 10 April 2021)

8. Эштон-Хей, С., & Брукс. (2011). Мана бир ҳикоя: тил ўрганиш стратегияси хабардорлигини ошириш учун талаба подкастларни фойдаланиш. *EA Journal*, 26(2), 15-27. <https://www.academia.edu/38779895> (Accessed: 14 April 2021)